

**Deconstructia sociala a
abuzului fata de batrani
in
societatea post-moderna si globalizata**

**Dr. Radu Vrasti
www.vrasti.org**

Batranetea – domeniu complex

“Batranetea a devenit unul din cele mai complexe arii de studiu din stiinta moderna...aceasta se datoreaza faptului ca procesul de imbatranire este ceva dinamic, interactiv, ondulatoriu, neintentional si subiect de schimbari si complicati in viata”

(Birren, 1999)

Partea I: Deconstructia sociala a batranetii

- De ce deconstructivism?
- Revista presei despre batrani
- Speranta de viata de-a lungul timpului
- Imbatranirea populatiei pe glob
- Imbatranirea populatiei in Europa
- Conferinta ONU de la Madrid (2002)
- Raportul Natiunilor Unite (2009): “*World Population Ageing*”
- Cine este batran si cine spune asta
- Biogerontologia si discursul medical despre batranete
- Gerontologia sociala si teoriile sociale ale batranetii
- Natural, normal si normativ in batranete
- Batranii in Grecia antica, evul mediu si epoca moderna si radacinile ageismul
- Batranii in epoca post-fordista, globalizata si post-moderna
- **Discutie libera despre narativele publice si individuale despre batranete**

Partea II: Abuzul fata de batrani

- Violenta fata de batrani – scurta istorie
- Definitia abuzului fata de batrani
- Felurile abuzului fata de batran
- Prevalenta abuzului fata de batrani
- Locurile unde se petrec abuzurile
- Cine este victima abuzului si cine sunt faptuitorii
- Factorii de risc ai abuzului
- Dinamica abuzului
- Indicatorii abuzului – semnele de alarma
- De ce este batranul reticent sa divulge abuzul
- In ce situatii se poate intalni un batran abuzat
- Comunicarea, screeningul si evaluarea abuzului
- Asigurarea sigurantei batranului abuzat
- Restaurarea sperantei, drepturilor, demintatii si bunastarii
- Formularea planului de urgenta
- Contactele de urmarire si documentarea
- **Discutie libera despre abuzul batranului in Romania, specificul cultural, moduri actuale de interventie, resursele comunitatii si rolul actorilor sociali**

De ce deconstructivism social?

- **Deconstructivismul este o metoda de relevare a arhitecturii interioare a unui fenomen si de dislocare a elementelor componente;**
- **Deconstructivismul ataca presupunerea ca structurile care stau la baza unui fenomen sunt stabile, universale sau in afara istoriei;**
- **Identifica semantica social utilizata in definirea si descrierea fenomenului;**
- **Evidentiaza modul in care un termen este in opozitie cu altul “privilegiat” intr-un text, argument, traditie istorica sau practica sociala;**
- **Lasa loc unei examinari critice a ideilor luate ca atare (*taken for granted*);**
- **Permite o activa si persistenta chestionare a afirmatiilor normative si a ideologiilor care vor sa explice experienta individuala a batranetii.**

Speranta de viata de-a lungul timpului

- in Grecia antica, speranta de viata era in medie de 17 ani;
- a crescut la 20 ani in Roma antica;
- in Anglia secolului XVI, speranta de viata ajunsese la 33 ani;
- a crescut la 33.5 ani in Statele Unite, in anul 1790;
- cresterea sperantei de viata in tarile dezvoltate, de la 35-40 ani in 1950, la peste 61 ani in 1990;
- aceasta evolutie s-a datorat in principal folosirii, incepand din 1950, a insecticidelor, vaccinurilor, antibioticelor si varietetilor selectionate de cereale.

(dupa Saidoff & Apfel, 2005)

Imbatranirea populatiei pe glob

In ultimii 50 ani se asista la un proces continuu de tranzitie demografica ce afecteaza atat tarile dezvoltate cat si cele in curs de dezvoltare;

Populatia globului imbatraneste! Batranetea in sine este un triumf al timpurilor noastre, o reflectare a imbunatatirii sanatatii generale, a igienei si dezvoltarii socio-economice;

Cresterea alarmanta a procentului populatiei varstnice din totalul populatiei, a generat o problema cu consecinte ce se reflecta la nivel national si individual;

Aceasta se constata atat la nivelul discursului public cat si a celui privat.

Imbatranirea populatiei pe glob (II)

Intre 2006 si 2030, numarul persoanelor in varsta in tarile mai putin dezvoltate va creste cu 140% comparativ cu 51% in tarile dezvoltate (Krug, 2002).

Pe glob, procentul de crestere a populatiei de peste 85 ani va ajunge la 151% pentru perioada 2005 – 2030, comparativ cu o crestere de 104% pentru populatia de peste 65 ani si doar de 21% pentru populatia de sub 65 ani (Bengtson si Lowenstein, 2003).

Imbatranirea populatiei pe glob (III)

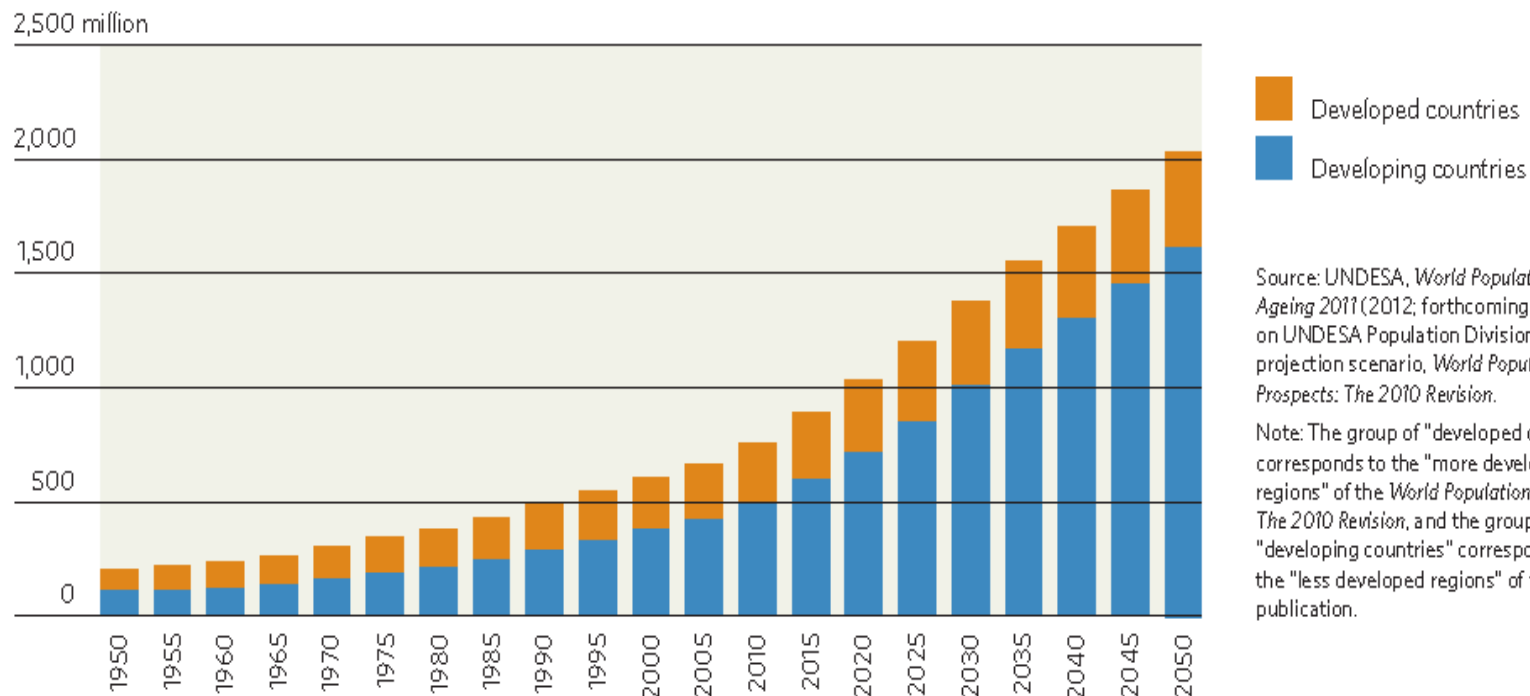
Natiunile Unite estimeaza ca in 2025 populatia de peste 60 ani se va dubla, de la 542 milioane in 1995 la 1,2 miliarde.

La nivelul intregului glob, populatia de 65 ani si peste se estimeaza ca va creste cu 850.000 in fiecare luna pentru urmatoarea decada ca sa ajunga la un miliard in jurul anului 2030, respectiv 13% din totalul populatiei de pe glob

(dupa Krug, 2002).

Imbatranirea populatiei pe glob (IV)

Number of people aged 60 or over:
World, developed and developing countries, 1950-2050

Source: UNDESA, *World Population Ageing 2011* (2012; forthcoming), based on UNDESA Population Division medium projection scenario, *World Population Prospects: The 2010 Revision*.

Note: The group of "developed countries" corresponds to the "more developed regions" of the *World Population Prospects: The 2010 Revision*, and the group "developing countries" corresponds to the "less developed regions" of the same publication.

Imbatranirea populatiei in Europa

Structura populatiei in tarile Europei de vest s-a schimbat in decursul sec. XX. In timp ca in 1901 doar 6% din populatie era peste 65 ani, acest procent a crescut mereu ca sa ajunga la 18% in 2001 (Powell, 2005). In acelasi timp proportia tinerilor de sub 16 ani a scazut de la 35 la 20%.

Proportia celor ce sunt activi in campul munci a continuat sa scada.

Predictia ratelor anuale de crestere a populatiei pe regiuni, perioada 2000–2050

Region	Age group			
	0-14	15-59	60+	80+
World	-0.14%	0.72%	2.29%	3.39%
More developed regions	-0.26%	-0.32%	1.06%	2.24%
Less developed regions	-0.01	0.92	2.79	4.20
Least developed countries	0.99	2.19	3.24	3.85
Africa	0.78	1.98	3.03	3.85
Asia	-0.28	0.63	2.61	4.06
Latin America and the Caribbean	-0.36	0.70	2.98	4.09
Europe	-0.62	-0.71	0.81	2.08
North America	0.30	0.49	1.65	2.39
Oceania	0.06	0.66	2.02	2.83

The turning point 2002: Conferinta de la Madrid

Adunarea Generala a ONU de la Madrid asupra imbatranirii populatiei (2002) a reprezentat prima tentativa a guvernelor de a forma o voce comuna pentru a identifica adevarata problematica a batranilor si a defini programe specifice de raspuns la imbatranirea populatiei.

The turning point 2002: Conferinta de la Madrid: din declaratia politica

A adoptat “*The Madrid International Plan of Action on Ageing*” (MIPAA)

MIPPA identifica magnitudinea problemei imbatranirii populatiei;

MIPPA este un instrument politic practic care este destinat sa ajute formatorii de politici sa-si concentreze eforturile asupra problemelor generate de imbatranirea populatiei;

MIPPA identifica problemele cheie asociate cu imbatranirea populatiei: protectia sociala, ingrijirea sanatatii, urbanizarea, pastrarea locurilor de munca , educatia, nutritia, locuintele, infrastructura si imaginea batranilor;

Postuleaza trei directii principale de actiune:

- Asigurarea protectiei si dezvoltarii persoanelor in varsta;
- Asigurarea sanatatii si bunastarii acestora;
- Asigurarea unei ambiante suportive si permisive pentru persoanele in varsta.

Dezvoltari ulterioare:

- **Rezolutia 65/182** din decembrie 2010: Adunarea Generala ONU cheama statele membre sa implementeze Planul de Actiune asupra Batranetii (MIPPA) si recomandarile ulterioare ca expresie a ingrijorarii fata de cresterea numarului persoanelor in varsta, peste tot in lume.
- La 25 mai 2011, **Rezolutia 67/5** a fost adoptata de a 67 sesiune a Comisiei Economice si Sociale a ONU care invita statele membre sa accelereze implementarea recomandarilor MIPPA in politicile nationale.

Raportul Natiunilor Unite (2009): “*World Population Ageing*” (I)

1. Imbatranirea populatiei este un proces fara precedent in istoria umanitatii. Cresterea numarului de batrani de peste 60 ani se acompaniaza de scaderea numarului de tineri de sub 15 ani. La nivel mondial se preconizeaza ca in anul 2045 numarul batranilor va depasi numarul tinerilor.
2. Imbatranirea populatiei este un process pervaziv si afecteaza toate tarile de pe glob. Proportia crescuta a populatiei batrane se datoreaza reducerii fertilitatii si scaderii consecutive a tinerilor cuplata cu cresterea duratei de viata a oamenilor. Acest fenomen a condus la o presiune asupra echitatii si solidaritatii intra- si intergenerationala care fundamenteaza societatea umana.
3. Imbatranirea populatiei este un proces in dezvoltare: daca proportia batranilor crestea de la 8% in 1950 la 11% in 2009, se estimeaza ca aceasta proportie sa atinga 22% in 2050.

Raportul Natiunilor Unite (2009): “*World Population Ageing*” (II)

4. Atata timp cat mortalitatea continua sa descreasca si fertilitatea ramane scazuta, proportia oamenilor batrani va continua sa creasca.
5. Imbatranirea populatiei are consecinte majore asupra tuturor fatetelor vietii umane: crestere economica, investitii, formarea capitalului si a economiilor, consum, piata muncii, taxe, pensionare si fonduri de pensii, transferul intergenerational al proprietatii si al valorilor.
6. In sfera sociala, consecintele prognozate sunt legate de modificarea compozitiei familiei si a aranjamentele locative, cererea de locuinte, migrarea populatiei, modificarea structurii morbiditatii si mortalitatii si a nevoii de servicii de ingrijire a sanatatii.

Raportul Natiunilor Unite (2009): “*World Population Ageing*” (III)

7. In mod global, populatia batranilor de peste 60 ani creste cu o rata de 2,6% pe an, mult mai rapid decat populatia ca intreg, care are o rata de doar 1,2% pe an. In 2000 populatia de peste 60 ani numara 600 milioane, triplu fata de 1950, in 2009 numara 700 milioane, iar in 2050 va fi de 2 miliarde, daca rata actuala se pastreaza.
8. Chiar in interiorul acestui segment de varstnici, populatia imbatraneste si proportia celor de peste 80 ani este mereu in crestere. Rata de crestere a celor de peste 80 ani este de 4,0% pe an.
9. Din cauza ca femeile traiesc mai mult, ele vor constitui majoritatea persoanelor in varsta.

Raportul Natiunilor Unite (2009): “*World Population Ageing*” (IV)

10. Persoanele in varsta au probabilitate foarte mare sa experimenteze izolare sociala si deprivare economica si se asista la cresterea nevoii de suport specific pentru batrani.
11. Femeile in varsta prezinta o probabilitate mai mare sa traiesca singure; se estimeaza cu 19% din femeile batrane traiesc singure fata de doar 9% din barbatii batrani.
12. Varsta medie a populatiei in Romania este in crestere ca expresie a imbatranirii populatiei si aceasta este de 38,1 ani iar Romania se clasifica pe locul 26 in lume: cea mai varsnica populatie este a Japoniei cu 44,4 ani, urmata de Germania cu 43.9 ani si cea mai tanara a Nigerului cu 15,0 ani varsta medie.

Cine este batran si cine spune asta

- Indentificarea sociala a batranului: varsta cronologica, fragilitatea fizica;
- Stereotipurile discursului public referitor la conceptul de “batran”;
- Auto-perceptia “batranetii”;
- Constructia culturala a “batranetii” (*batranetea ca si colectie multifatetata de crampeie de viata si asteptari in relatiile inter- si intra-generationale*);
- Constrangerile varstei sunt esentialmente sociale si culturale;
- Batranetea ca o “deghizare” a persoanei;
- Stigmatizarea intergenerationala si intragenerationala a batranului.

Definiii biologice - Biogerontologia

Științele biologice văd bătrânețea ca o infirmitate, boala sau o dizabilitate, iar procesul de îmbătrânire ca inerent vieții; viața nu poate fi prelungită în mod semnificativ (medicina anti-bătrânețe, nu există remedii contra îmbătrânirii).

- *“Organismele sunt create tinere și prin dezvoltare ajung bătrâne. Îmbătrânirea este o caracteristică a materiei vii și, atât cât se știe astăzi, fără pereche la materia nevie. Ea este o trăsătură esențială a vieții și se exprimă în mod obișnuit printr-o pierdere graduală a capacității funcționale a organismului și în final, la moarte.”* (Minot, 1908).
- *“...noi definim bătrânețea ca o serie de schimbări funcționale și structurale cumulative, progresive, intrinseci și distructive, independente de timp și care în mod uzual devin manifeste la maturitate și culminează la bătrânețe și moarte.”* (Arking, 2006)

Discursul medical despre batranete

- Corpul este receptacolul batranetii si el este tinta manipularilor antibatranete;
- Batranetea este privita ca o infirmitate, boala sau o dizabilitate; procesul de imbatranire este imanent vietii si acesta nu poate fi prelungit in mod semnificativ;
- The 'Position Statement on Ageing' by Olshansky et al. (2002) in *Scientific American* este o declaratie semnata de 51 somitati in gerontologie care fac o afirmatie ca nici una din terapiile curente nu probeaza ca batranetea poate fi incetinita, stopata sau facuta sa fie reversibila.
- Este batranetea o boala ce poate fi tratata? Distinctia/granita dintre batranete si boala este mai precara astazi... Bio-gerontologia si medicina anti-batranete furnizeaza 3 mijloace (Gieryn, 1999):
  - i) usurarea simptomelor,
  - ii) prelungirea sperantei de viata prin tratarea bolilor cu aparitie tardiva,
  - iii) prelungirea duratei de viata (manipulari metabolice, antioxidative, diete specifice, programe de crutare, programe fizioterapice si regimuri de viata)

Ce este batranetea – definitia sociala

- Imbatranirea este un set dinamic de pierderi si castiguri care conduce la o adaptare psiho-sociala de success la procesul de crestere in varsta (Baltes, Freund si Li, 2005);
-
- Ea poate fi definita ca o secventa naturala de stadii si statute carora le sunt atasate asteptari normative specifice fiecarei varste;
- Acestea nu sunt in mod special fixe sau negative;
- Pe acestea s-au cladit rolurile, relatiile sociale si discursul social traditional despre imbatranire si batranete;
- Acest discurs s-a modificat istoric..

Interpretarea culturala a batranetii (I)

- Porneste de la critica interpretatii “biologice” a batranetii care pun accentul pe corp spre deosebire de interpretarea culturala care pune accentul pe persoana;
- Conceptele culturale sunt incarcate de antipatia fata de faptul ca batranetea a fost pusa in termeni biologici;
- Conceptele culturale si limbajul prin care cunoasterea este exprimata sunt produsele unui proces continuu si istoric in care ambianta naturala si sociala sunt componentele esentiale;
- Interpretarea stiintifica este doar unul din multele sisteme posibile de cunoastere (Foucault, 1973, 1980).

Interpretarea culturala a batranetii (II)

- Se bazeaza pe:
  - i) diviziunea carteziana minte – corp; corpul este inteles ca un obiect manipulabil de catre persoana care este localizata in minte (Katz , 2008);
  - ii) extrema individualizare a societatii in care individul se separa de grup si astfel devine responsabil de propriul corp (Shilling, 1993);
  - iii) corpul devine un determinant al identitatii (Giddens, 1991);

- Unii presupun ca interpretarea culturala a batranetii elibereaza individul de constrangerile varstei, in timp ce altii sustin ca, din contra, constrangerile legate de varsta sunt de origine culturala si sociala.

Natural, normal si normativ in batranete:

1. Batranetea naturala

Categoria de “natural” este un fel de nostalgie dupa timpurile in care lucrurile erau luate ca atare, in mod natural; *ceea ce era natural a devenit astazi relativ;*

In cultura vestica, discursul despre natural este inradacinat in conceptii morale si teologice, in special in relatie cu aspectul corpului, sexualitate si actele corporale;

Ceea ce oamenii batrani experimenteaza astazi este diferit de ceea ce experimentau altadata;

Astazi categoria de natural este instabila si problematica si este continuu re-inventata si re-articulata.

Natural, normal si normativ in batranete:

2. Batranetea normala

- Normalul ca mijloc de validare stiintifica si mentinere a ordinii sociale (Foucault, 1970);
- Pentru o lunga perioada istorica granita dintre natural si normal a fost de sorginte morala;
- Modernitatea a introdus tendinta de a inlocui ceea ce e natural cu ceea ce este considerat normal;
- “Batranetea normala” este definita ca batranete fara boli, fara schimbari schimbari fiziologice ce implica procese patologice si astfel persoana continua sa se bucure de functiile corpului si mintii si este capabila sa traiasca independent si cu o buna calitate a vietii (*Departamentul de munca si pensie, Marea Britanie, 2009*).

Natural, normal si normativ in batranete:

3. Batranetea normativa

- Societatea post-moderna nu mai accepta universalitatea si standardizarea, in schimb recunoaste diversitatea;
- Multiple comportamente sau moduri de existenta, alta data deviante si aberante, sunt astazi acceptate ca morale si legale (*sunt “normalizate”*);
- Individul are la dispozitie o varietate larga de alegeri dintre comportamente normalizate; “astazi este disponibila o gama larga de normalitati” (Beck, 2007);
- Batranetea nu mai este incorsetata de “natural” sau “normal”.

Teoriile sociale ale batranetii

Interpretarile functionaliste:

- i) Teoria batranetii active, batranetea de succes
- ii) Teoria dezangajarii
- iii) Teoria continuitatii

Interpretarile developmentale:

- i) teoria ciclurilor vietii a lui Erikson, generativitatea
- ii) teoria stadiilor lui Peck

Teoria stratificarii varstelor

Teoria economica a schimburilor (Homans)

Gerotranscendenta (Tornstam)

Batranii ca subcultura

Conceptul de “Batranete activa” (I)

WHO (2001):

- Activitate
- Sanatate
- Independenta
- Productivitate

Walker (2002):

- Participare
- Autorizare, imputernicire
- Bunastare
- Semnificatie
- Solidaritate
- Balanta intre drepturi si obligatii
- Respect pentru diversitate

Conceptul de “Batranete activa” (II)

Definitia OMS (2002): *“proces de optimizare a oportunitatilor referitoare la sanatate, participare si siguranta cu scopul de a spori calitatea vietii”*;

Atributul “activ” se refera la continuarea participarii in societate, in educatie, in ingrijirea sanatatii fizice si mentale si astfel sa promoveze demnitatea, eficienta, drepturile umane si ambientul fizic, facilitand astfel autonomia si independenta, schimbând focusul de la abordarea “nevoilor de baza” la abordarea “drepturilor de baza”.

Teoria dezangajarii

- Retragerea graduala din interactiunile sociale si activitati;
- Este un proces inevitabil al varstei inaintate;
- Proces diferential pentru ca nu implica toate ariile si activitatile sociale ale batranului;
- Expresie a cresterii fragilitatii, vulnerabilitatii si dizabilitatii oamenilor in varsta.

Teoria continuitatii

Imbatranesc cu succes aceia care:

- Pastreaza valorile, stilul de viata si relatiile;
- Continua activitatile legate de sentimentul de bunastare;
- Se adapteza bine la schimbarile inerente varstei;
- Raman intr-o ambianta familiara.

Teoria ciclurilor vietii a lui Erikson, generativitatea

TABLE 2-1

Erik Erikson's Stage of Ego Development

Time period	Stage
Early infancy	Trust versus distrust
Later infancy	Autonomy versus shame and doubt
Early childhood	Initiative versus guilt
Childhood middle years	Industry versus inferiority
Adolescence	Ego identity versus role confusion
Early adulthood	Intimacy versus isolation
Middle adulthood	Generativity versus stagnation
Late adulthood	Ego integrity versus ego despair

From Erikson, E. (1985). *Childhood and Society*. New York: WW Norton.

Stadiile dezvoltarii egoului (dupa Erikson, 1985)

Table 1

Psychosocial stages in life (adapted from Erikson et al., 1986, p. 45).

Age	Maladaptive tendency		Adaptive strength		Malignant tendency
1. Infancy	Sensory maladjustment	Trust	Hope	Mistrust	Withdrawal
2. Early childhood	Shameless willfulness	Autonomy	Will	Shame/doubt	Compulsion
3. Play age	Ruthlessness	Initiative	Purpose	Guilt	Inhibition
4. School age	Narrow virtuosity	Industriousness	Competence	Inferiority	Inertia
5. Adolescence	Fanaticism	Identity cohesion	Fidelity	Role confusion	Repudiation
6. Young adulthood	Promiscuity	Intimacy	Love	Isolation	Exclusivity
7. Middle adulthood	Overextension	Generativity	Care	Stagnation	Rejectivity
8. Old age	Presumption	Integrity	Wisdom	Despair	Disdain

Felurile generativitatii

- Biologica,
- Parentala,
- Tehnica,
- Culturala.

Teoria stadiilor lui Peck

TABLE 2-2

Robert Peck's Psychological Stages in the Second Half of Life

Time period		Stage
Middle age	First stage	Wisdom versus physical powers
	Second stage	Socializing versus sexualizing
	Third stage	Cathectic flexibility versus cathectic impoverishment
	Fourth stage	Mental flexibility versus mental rigidity
Old age	First stage	Ego differentiation versus work-role preoccupation
	Second stage	Body transcendence versus body preoccupation
	Third stage	Ego transcendence versus ego preoccupation

From Peck, R. (1968). *Psychological developments in the second half of life*. In B. Neugarten (Ed.), *Middle Age and Aging*. Chicago: University of Chicago Press.

Teoria stratificarii varstelor

- Toate societatile au generat o ierarhie bazata pe varsta;
- Oamenii in functie de varsta apartin unei “*age-strata*”;
- Fiecare strat are obligatiile si prerogativele proprii;
- Rolurile si asteptatile sunt in functie de varsta;
- Genereaza inegalitati si discriminari;
- A generat “*ageismul*”.

Teoria schimburilor a lui Homans

- Batanii incearca sa maximizeze castigurile si sa minimalizeze pierderile in interactiunile sociale;
- Ei raman in relatiile care le aduc beneficii si se retrag din cele care nu le aduc beneficii (materiale sau nemateriale);
- Interactiunea sociala este un calcul rational;
- Micsorarea relatiilor si a beneficilor se datoreaza pierderii de resurse de schimb pe masura cresterii in varsta.

Gerotranscendenta

- Dezvoltarea umana nu se opreste la batranete;
- Gerotranscendenta este capacitatea unui batran de a redefini selful, relatiile cu altii si a gasi noi intelesuri pentru problemele existentiale fundamentale;
- Caracteristici:
  - i) auto-confruntarea – confruntarea cu aspectele ascunse ale selfului, bune sau rele;
  - ii) auto-transcendenta – inlocuirea trasaturilor egoiste cu cele de altruism, selful transcede in altul;
  - iii) schimbarea viziunii despre relatii, a semnificatiei si importantei lor, devine selectiv in relatii si mai putin interesat in relatii superflue, creste nevoia de solitudine;
  - iv) intelepciunea transcendentă – fluidizarea granitelor dintre drept si gresit, intre intelept si stupid, retinerea de la judecata altora si de la furnizarea de sfaturi; retinerea de a ajuta pe altii sa ia decizii.

Batranii ca subcultura

- Batranii isi pastreaza mai bine identitatea si stima de sine intr-un grup de varsta omogen;
- Sentimentul de apartenenta la o subcultura bazata pe varsta ii apara de marginalizarea sociala;
- Critica acestei teorii spune ca batranii sunt mai tentati sa se lege de familie sau de coreligionari decat de altii de aceeaasi varsta.

Conceptul umbrela: Batranetea de succes

- Este un concept ateoretic care priveste batranetea in functie de calitatea ei (sanatate, functionare si participare);
- Este in opozitie cu conceptelor de batranete “patologica” si “uzuala”;
- Batranetea de succes este un mod pozitiv de a imbatrani definit de prezenta a trei criterii:
  - i) risc scazut de boli si dizabilitati;
  - ii) nivel inalt de functionare, mentala si fizica;
  - iii) angajare activa in viata, relatii stranse cu altii si participare continua in activitati.

Batranetea de succes

- Mentinerea rolurilor sociale
- Mentinerea rolurilor familiale
- Mentinerea activitatilor in care era implicat
- Mentinerea controlului emotional
- Mentinerea sentimentului de satisfactie
- Mentinerea starii de bunastare

Cursul vietii este o sincronizare intre
“timpul individual”,
“timpul familiei”
si
“timpul istoriei”

Batranii in Grecia antica

- Viata era dorita sa fie cat mai lunga iar modificarile aduse de batranete erau privite ca dezgustatoare;
- Aceasta explica ambivalenta cu privire la batranete;
- In cultura Greciei antice era obisnuit ca lumea sa fie privita in categorii mutual exclusive;
- Tinerii (*neotas*) erau descriși ca frumoși și eroici, batranii (*geras*) erau urați, zgarciti și tragici.

Baranetea in evul mediu

Doua caracteristici:

- i) varsta ca si expresie a ordinii morale a cursului vietii, de unde respectul fata de cei in varsta;
- ii) lipsa de identitate sociala a celor in varsta, acestia nu erau identificati ca atare, batranetea era absenta din discursul public ca si categorie dezavantajata, fragila, care necesita atentie speciala.

Isidore of Seville, scriitor din secolul VII, identifica sase varste ale omului, fiecare din ele legata de cele 6 varste si sase calitati morale ale lumii (infantia = inocenta; pueritas = puritate; adulescentia = senzualitate; iuventus = folositor; gravitas = seriozitate si senectutus = intelepciune).

Batranii in epoca moderna: ageismul

- Butler (1999) inventeaza termenul de “**ageism**” pentru a descrie procesul sistematic de discriminare si prejudiciu adus batranilor;
- Termenul de “ageism” defineste “*o alterare in sentimentele, credintele sau comportamentele fata de un individ sau grup in functie de varsta*”.
- Atitudinea fata de batrani este generata de tendinta social-culturala de a separa tinerii si batranii, ceea ce e nou si ceea ce e vechi, de a promova expresii culturale si expresii institutionale diferite in functie de varsta, de a cataloga capacitatile si potentialitatile in functie de varsta;
- Aceasta diferentiere se reflecta foarte bine in discursul public despre batrani. Astfel batranii sunt fixati intr-o zona aparte a societatii ceea ce permanentizeaza stigmatizarea, segregarea, prejudiciu si in final abuzul (Bugental si Hehman, 2007).

Raspunsul batranilor fata de ageism

Modurile de raspuns al batranilor fata de atitudinea indivizilor si societatii fata de ei (Palmore, 2003):

- i) acceptarea si conformarea fata de imaginea negativa;
- ii) negarea: comportament care incearca sa “cosmetizeze” imaginea batranetii;
- iii) evitarea: ce presupune izolarea auto-impusa pentru a evita stigma sociala;
- iv) reforma: efortul batranilor de a schimba atitudinea si stereotipul dupa care sunt priviti.

Batranii in epoca globalizata

- Caracteristicile globalizarii dupa Deluze si Guattari (1987):
  - i) Globalization nu este doar o problema economica, politica sau culturala;
  - ii) Globalizarea inlocuieste ceea ce e fenomenal sau actual cu ceva virtual;
  - iii) Granitele sunt dizolvate, nomadismul a devenit regula si identitatea nationala este la limita;
  - iv) Selful este deteritorializat.
- Din punct de vedere al psihologiei sociale, globalizarea aduce o constanta fluidizare, pierdere a identitatii si destabilizare;
- Batranii au probleme in a-si apara integritatea si selful in fata pericolului pierderea formei, ordinii, structurii si identitatii.

Batranii in “societatea la risc”

- Cresterea reala si imaginara a perceptiei riscului;
- Riscul a devenit principiul dupa care se modeleaza comportamentul uman;
- Societatea actuala – “societate la risc”;
- Astazi riscul este perceptul si constientizat, inainte incertitudinea si amenintarile erau atribuite soartei, norocului, sansei sau divinitatii;
- Batranii ca segment de populatie la risc: economic, social, vital.

Batranii si “familia post-familiala”

- Familia a devenit un loc al relatiilor democratice si egalitariene cu pretul cresterii incertitudinii si instabilitatii;
- Reconcilierea permanenta a nevoii de individualizare, a tendintelor centrifuge, a conflictelor intergenerationale si a nevoii de ingrijire a copiilor si batranilor;
- Reducerii timpului de co-existenta intergenerationala;
- Pierderea interesului pentru ingijirea filiala a batranilor;
- “*Familia post-familiala*” ca o “asociatie electiva” de persoane care stau impreuna pentru a atinge niste scopuri comune.

Batranii in epoca post-fordista

	FORDISM	POST-FORDISM
Schimbare demografica	fertilitate mare mortalitate mare batrani putini	fertilitate scazuta mortalitate scazuta batrani multi
Schimbare economica	productie pe banda consum standardizat locuri de munca stabile pensionare timpurie pensie garantata statul garant al bunastarii	producti diversificata consum diversificat fluctuatie loc munca prelungire varsta pensie scaderea beneficilor sociale incurajare pensiilor private individul garant al bunastarii

Batranii in epoca post-moderna

“Post-modernismul este ceva care a venit dupa o epoca de iluzii, optimism si certitudine, o epoca nihilistica, fara sperante si vise, exact ce facea ca modernitatea sa fie ceva suportabil” (Dick Hebdige)

Caracteristici:

1. Nu exista un adevar obiectiv si absolut ci doar contextual, situational, conditional si mai ales interpretativ;
2. Accentul este plasat mai mult pe fragmentare decat pe universalism;
3. Militeaza pentru descentralizarea si democratizarea oricarei forme de putere;
4. Realitatea este luata sub semnul intrebarii;
5. Cultura este privita ca un bun de consum ce poate fi manipulat pe piata;
6. Diversitatea este maximalizata in defavoarea omogenitatii.

Cateva teme post-moderne cu privire la batranii

- post-modernismul furnizeaza o analiza culturala a batranetii si a relatiilor ei cu corpul (Gilleard si Higgs, 2001);
- corpul functioneaza ca o masca, in spatele lui se poate ascunde o alta persoana decat cea care se poate deduce din privirea lui;
- varsta inaintata are o multitudine de posibilitati in miscare si se rejeteaza modelul medical cu constrangerile lui;
- varsta este mai mult o abordare de a descrie modurile in care persoana se construiește pe ea insisi.

Ceea ce oamenii in varsta solicita:

- Sa fie vazuti, auziti si intelesi;
- Sa li se dea acces egal la serviciile de ingrijire si recreere;
- Sa li se recunoasca potentialul si contributia lor ca valoroasa si folositoare.
- <http://www.youtube.com/watch?v=R6pd5aVMLzs>

Discutie libera despre...

- Natarivele publice despre batranete (discursul public, oficial si familial despre batrani)
- Narativele batranilor insisi;
- Batranii in literatura, mass-media si in reclame;
- Batranii in institutiile de ingrijire a sanatatii si sociale.
- <http://www.youtube.com/watch?v=R6pd5aVMLzs>

➤ Descrie un batran pe care-l iubesti...

➤ Descrie un batran pe care-l vezi in spatiul public...

Partea II: Abuzul fata de batrani

Violenta fata de batrani – scurta istorie

Definitia abuzului fata de batrani

Felurile abuzului fata de batran

Prevalenta abuzului fata de batrani

Locurile unde se petrec abuzurile

Cine este victima abuzului

Cine sunt faptuitorii

Factorii de risc ai abuzului

Dinamica abuzului

Indicatorii abuzului – semnele de alarma

De ce este batranul reticent sa divulge abuzul

In ce situatii se poate intalni un batran abuzat

Comunicarea, screeningul si evaluarea batranului abuzat

Asigurarea sigurantei batranului abuzat

Restaurarea sperantei, drepturilor, demintatii si bunastarii

Formularea planului de urganta

Contactele de urmarire si documentarea

Discutie libera despre problema abuzului la batrani in Romania (de ex. reticenta batranilor de a dezvalui abuzul, probleme de contact cu batranul abuzat, locurile unde se pot adresa batranii abuzati, detectia abuzului, moduri de interventie, resursele comunitatii, rolul actorilor sociali)

Revista presei (I)

Los Angeles Times, January 15, 2013:
**In sudul Indiei familia uneori isi omoara batranii din cauza
imposibilitatii de a-i ingriji si hrani**

Barbati din satul indian Innamrediyarpatti; de la stanga la dreapta: Ponnusamy, 67; Dhanushkoti, 63; Kalimuthu, 60 si Michael, 62 aflati in asteptarea deciziei familiei de eutanasiere. In India de azi exista inca regiuni in care dezbaterea despre moralitatea si legalitatea eutanasierii batranilor este deschisa (Mark Magnier / Los Angeles Times / January 15, 2013).

Revista presei (II)

Agentia Agerpress transmite (Joi, 24 ianuarie 2013):

O infirmiera din Dolj este cercetata disciplinar dupa ce a facut public cazul unei batrane lovite de o asistenta

Conducerea Directiei Generale de Asistenta Sociala Dolj a decis, joi, cercetarea disciplinara a infirmierei G.G. de la Centrul de Ingrijiri 'Complexul Sfanta Maria' din Craiova si suspendarea contractului de munca dupa ce aceasta a facut public cazul unei femei bolnave de 76 de ani careia o asistenta i-ar fi rupt mana dupa ce a lovit-o.

Revista presei (III)

The Guardian, January 22nd, 2013:

Unul din membrii noului guvern Japonez a insultat zeci de milioane de votanti prin sugestia ca batranii consuma prea multi bani din finantele tarii.

Taro Aso, ministr finantelor, a spus ca batranii ar trebui lasati sa moara si astfel sa se relaxeze presiunea pe care ingrijirea medicala a acestora o face asupra finantelor tarii. El a declarat: *“Cerul interzice ca tu sa fi fortat sa traiesti cand de fapt vrei sa mori. As vrea sa atrag atentia asupra cresterii sentimentelor negative despre faptul ca astfel de tratamente sunt platite de guvern...Problema nu va fi solutionata pana cand nu-i vom lasa pe batrani sa moara cand vor”*.

Comentariile acestui ministru sunt probabil legate de faptul ca o patrime din cei 128 milioane de japonezi sunt peste varsta de 60 ani. Se anticipeaza ca aceasta proportie sa creasca la 40% in urmatorii 50 ani.

Violenta fata de batrani – scurta istorie

- Prima descriere stiintifica a abuzului fata de batrani Baker (1975) si Burdston (1977);
- Batranii priviti in functie de rolul statului in protectia persoanelor vulnerabile: **paternalism vs autonomie**;
- Institutionalizarea imaginii negative a batranetii - ageismul;
- Batranii ca “oaia neagra” sau “tapul ispasitor” pentru problemele sociale si economice actuale.

Definitia abuzului fata de batrani – variabilitatea cross-culturala

- Definitia abuzului fata de batrani a prezentat o variabilitate mare in timp si de-a lungul diferitelor culturi;
- Dificultati de a gasi o definitie care sa fie unanim acceptata in toate culturile;
- Greutatea evitarii “westernizarii” definitiei abuzului fata de batrani;

Definițiile actuale ale abuzului față de bătrani

- Prima definiție dată de experți: : *“Abuzul față de bătrân reprezintă acel comportament daunător/agresiv/invaziv care este direcționat către un bătrân și care se petrece în contextual unei relații care presupune încredere și care este suficient de frecvent și/sau intens ca să producă efecte fizice, psihologice, sociale și/sau financiare sau suferință, raniri, durere, pierderi și/sau violarea drepturilor umane și deteriorarea calității vieții bătrânului”* (Hudson, 1988);
- Cea mai frecvent utilizată: : *“Abuzul față de bătrân este un act singular sau repetat sau lipsa unei acțiuni adecvate, care se petrece în cadrul oricărei relații unde există o premiză de încredere și grijă, care cauzează daune sau distress unei persoane în vârstă”* (International Network for the Prevention of Elder Abuse International Network for the Prevention of Elder Abuse);
- *“Orice acțiune întreprinsă de cineva dintr-o relație de încredere care conduce la vătămarea sau distressul unei persoane în vârstă”*. Neglijarea bătrânului înseamnă *“lipsa acțiunii persoanei dintr-o relație de încredere care duce la același rezultat”* (World Health Organization, 2002).

Componentele definitiei abuzului fata de batran

- i) victima este o persoana in varsta conform normelor sociale, de exemplu peste varsta de 65 ani;
- ii) faptuitorul poate avea orice varsta;
- iii) victima poate fi barbat sau femeie;
- iv) relatia dintre faptuitor si victima este o relatie continua precum dintre sotii, parteneri, copii adulti, alti membrii de familie, ingrijitori si presupune incredere si suport;
- v) actul abuziv este actul intentional care creaza vatamare/distress sau risc de vatamare/distress;
- vi) actual abuziv poate fi si lipsa unei actiuni care poate conduce la vatamarea sau distresul batranului aflat in relatie cu faptuitorul;
- vii) abuzul se produce printr-o dinamica/tactica prin care faptuitorul incearca sa instaureze o relatie de intimidare, control si putere asupra victimei;
- viii) se presupune ca victima este incapabila sa se protejeze singura din cauza fragilitatii si/sau dizabilitatii.

Aspectele juridice ale definiției abuzului

Există trei probleme comune pentru justiție:

- i) a recunoaște dacă persoana abuzată este vulnerabilă și astfel dacă împlineste criteriul de a fi victimă;
- ii) care este definiția faptuitorului (“o persoană în poziție de încredere față de victimă”);
- iii) care este definiția actului abuziv (dacă actul poate fi considerat abuz și dacă a fost făcut cu intenția de a vatama).

Felurile abuzului fata de batran

1. Abandonarea: Abdicarea si dezertarea de la indatoririle si responsabilitatile asumate de a furniza ingrijire unui batran de catre o persoana adulta si cu discernamant;

Exemple: nu furnizeaza apa si alimente; nu furnizeaza locuinta; nu furnizeaza haine; nu furnizeaza medicamente si asistenta medicala; nu furnizeaza asistenta pentru nevoile de baza; nu furnizeaza siguranta, caldura si comfort; impiedeca contactele sociale; lipsa de ajutor in igiena personala; nu furnizeaza echipamente de ajutor/prostetice (carucior cu rotile, proteze auditive, ochelari, baston, carje, etc.); nu furnizeaza supraveghere atunci cand este necesar; nepasare fata de riscuri si prevenirea lor, etc.

Felurile abuzului fata de batran

2. Abuzul emotional si psihologic: Cauzarea de durere sufleteasca si distress prin acte verbale si non-verbale precum abuz verbal, insulte, amenintari, intimidari, umilinte, hartuire, izolare; folosirea amenintarii, umilintei, batjocori, injuraturilor sau altor comportamente verbale sau a altor forme de cruzime mentala ce conduc la distress fizic si mental; orice act care diminueaza sensul de identitate, demnitate si valoare personala a unui batran;

Exemple: insulte; amenintari; intimidari; umilinte; hartuire; santaj; tratarea ca pe un copil sau ca pe o persoana deficiente intelectual; izolarea fata de familie, prieteni sau activitati uzuale; decaderea din procesul de luare a deciziilor; manipularea prin gradarea exprimarii griji; refuzul de a vorbi in nume propriu; ruina stimei de sine; refuzul/nerespectarea spatiului privat, etc.

Felurile abuzului fata de batran

3. Exploatarea financiara/materiala: Folosirea ilegala, neautorizata sau improprie de fonduri, proprietati sau valori incluzand bani, cekuri, certificate de investitie, actiuni fara autorizare sau permisiune; falsificarea semnaturii, furtul de bani sau alte posesiuni, fortarea sau mintirea in vederea semnarii unui document; folosirea improprie a calitatii de tutore;

Exemple: lipsa de onestitate in gestionarea banilor si posesiunilor; inselaciune, minciuna; furt de bani sau valori; inselaciune cu carti de credit; inselaciune cu cekuri si conturi bancre; falsificare de semnatura; falsificare testament si/sau alte documente; interferenta in deciziile financiare; solicitare de bani sub amenintarea fortei; presiuni pentru formarea de convingeri false privind fondurile proprii, etc.

Felurile abuzului fata de batran

4. Abuzul fizic: Folosirea fortei fizice conducand la vatamari corporale, durere fizica, raniri; folosirea inadecvata de medicamente sau de contentionari fizice, alimentatie fortata si pedepse fizice; orice folosire neaccidentala a fortei ce conduce la injurii corporale, durere sau afectari organice;

Exemple: speriere, amenintare cu recurgerea la forta; lovire; impingere; scuturare; palmuire; lovire cu piciorul; lovire cu un obiect; expunere deliberata la vreme nefavorabila; contentionare fizica sau cu ajutorul medicamentelor; provocarea de arsuri; prinderea/apucarea de maini; strangulare, etc.

Felurile abuzului fata de batran

5. Abuzul sexual: Orice fel de contact sau expunere sexuala neconsensuala incluzand atingeri nedorite, agresiuni si violenta sexuala; implicare directa sau indirecta in activitati sexuale fara consimtamant;

Exemple: comportament sexual sugestiv sau verbal; atingeri cu caracter sexual; lipsa de pudoare; constrangeri de a face acte degradante; contact sexual nedorit; ajutor nedorit/nesolicitat la imbracare sau igiena intima; expunerea sau utilizarea de materiale pornografice sau acte indecente, etc.

Prevalenta abuzului fata de batrani

- Variaza in functie de spatiul cultural;
- Variaza in functie de definitia si metodologia aplicata;
- Variaza in functie de locul in care se petrece si de felul abuzului;
- Prevalentei pe un an se intinde de la 2,6% in Marea Britanie, 5,6% in Olanda, 14% in India, 18,4% in Israel la 29,3% in Spania (McDonald, 2011);
- Canadian Center for Justice Statistics (2000) gaseste ca 7% din batrani au experimentat o forma de abuz emotional, 1% abuz financiar si 1% abuz fizic si sexual.

Locurile unde se petrec abuzurile

Batranii au trei optiuni disponibile pentru a-si vedea implinite nevoile aduse de batranete:

1. sa se ingrijeasca ei insisi;
2. sa primeasca ingrijiri de la familie, precum copii, cu sau fara ajutorul altora;
3. sa primeasca ingrijiri in institutii specifice precum camine de batrani sau institutii pentru ingrijiri pe termen lung.

In toate aceste locuri se pot petrece abuzuri.

Cele mai frecvente abuzuri sunt cele facute de cunoscuti ai batranului si in special de membrii de familie; acestea sunt si cel mai greu de detectat;

Cele mai putine abuzuri si usor de recunoscut sunt cele petrecute in institutii.

Cine este victima abuzului?

Domeniul	Factorii de risc
Caracteristici individuale	Varsta avansata (peste 75 ani) Sexul feminine Statutul marital Abilitati inadecvate de a comunica
Sanatate fizica si mentala	Diminuarea capacitatii mentale (de ex. boala Alzheimer si alte forme de dementa) Tulburari mentale, in special depresia Folosirea medicatiei Afectare cognitiva sau functionala, deficit intelectual Boli cronice Impulsivitate si trasaturi agresive Dificultati in activitatea zilnica/domestica ce limiteaza independenta Nevoi sporite sau speciale de ingrijire
Factori sociali/relationali	Izolare sociala Dependenta de ingrijitor Convietuire cu ingrijitori potential abuzivi sau exploatativi Lipsa de relatii familiale stranse Lipsa de suport in comunitate sau acces la resurse
Factori economici	Situatie locativa inadecvata sau nesiguranta privind locuinta Evidenta de exploatare financiara

Cine sunt faptuitorii

Factori de risc pentru faptuitor (McDonald 2011):

1. domiciliu comun intre victima si faptuitor;
2. izolare sociala si retea sociala de suport defectoasa;
3. prezenta tulburarilor psihice, in special depresia;
4. trasaturi de ostilitate;
5. folosirea de alcool si/sau droguri;
6. dependenta abuzivului de batranul abuzat.

Membrii de familie detin o pondere de 87% din abuzuri, fata de doar 26% abuzuri comise de alti ingrijitorii (Action on Elder Abuse, 2004).

Factori de risc pentru faptuitori

Domeniu	Factori de risc
Caracteristici individuale	- Varsta mai tanara decat cea a victimei
	- Sexul masculin
	- Membru de familie (sot/sotie, concubina/concubin, fiu/fica)
	- Incapacitate de a intelege si percepe nevoile batranului
	- Deficit intelectual
Probleme de sanatate fizica/psihica	- Consum de alcool si/sau droguri
	- Probleme psihiatrice netratate, in special depresia
	- Istorie de violenta sau comportament antisocial
	- Prost control al impulsurilor
	- Tulburari de personalitate
Factori sociali/relationali	- Stress familial
	- Stress legat de activitatea pe care o face, epuizare
	- Locuieste cu victima sub acelasi acoperis
	- Dependenta de victima cu privire la locuinta, transport sau bani
	- Stress sever legat de boli, pierderea locului de munca, etc.
Factori economici	- Probleme financiare

Tipologia abuzivului

1. abuzivul suprasolicitat;
2. abuzivul cu probleme;
3. abuzivul narcisiac;
4. abuzivul dominator;
5. abuzivul sadic.

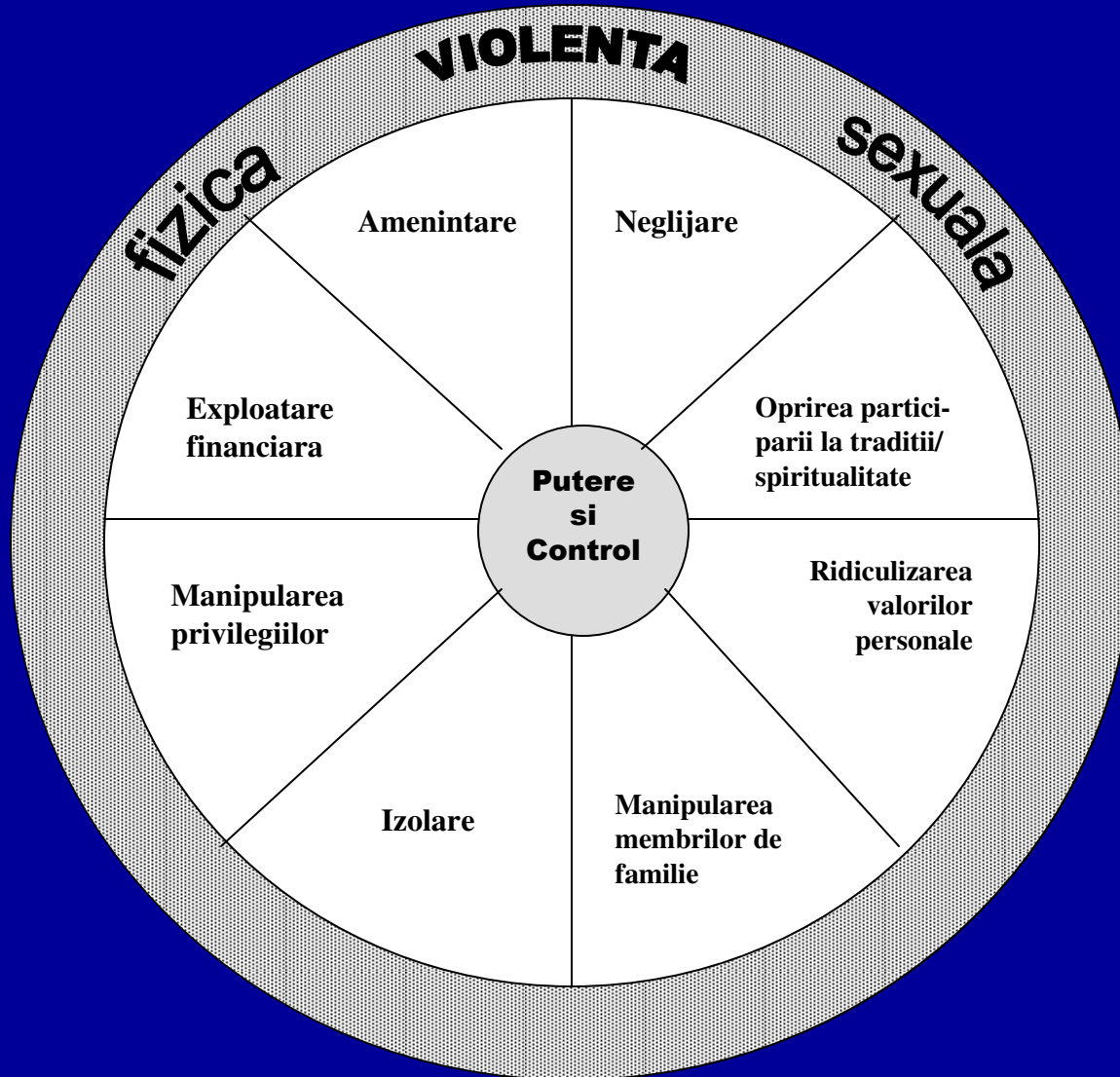
(dupa Ramsey-Klawnsnik,2000)

Factorii de risc ai abuzului in institutiile de batrani

Variabile ambientale ale institutiilor de ingrijire a batranului care reprezinta factori de risc pentru abuz si neglijare a batranului (dupa Loue, 2001):

- standardizarea procedurilor;
- tendinta de a trata batranii din institutie ca o populatie omogena;
- formularea de standarde de ingrijire rigide;
- “cultura a institutiei” care prevaleaza asupra intereselor subiectului;
- tipizarea canalelor de comunicare;
- abordarea custodiala a ingrijirii;
- izolarea institutiei de comunitatea in care este plasata.

Scopul abuzului: Mentinerea controlului si puterea asupra victimei

Dinamica abuzului

Modelul dupa care se desfasoara abuzul si dinamica ascunsa a abuzului – vehiculele abuzului (Conrad si colab. 2011):

1. amenintarea si intimidarea care se pot intinde de la tratarea batranului cu raceala si tacere pana la amenintari verbale;
2. lipsa de respect si consideratie pe un continuum intre ignorare pana la dispretul fata de sentimentele si plangerile batranului;
3. blamarea si generarea rusinii prin ridiculizarea si criticarea cererilor de ingrijire;
4. cultivarea suspiciunii si neincrederii in altii cu scopul de domina batranul prin izolarea de altii si exagerarea riscurilor la care este expus.

Indicatorii abuzului – semnele de alarma

Ce poate prezenta victima	Ce poate prezenta abuzivul
<ul style="list-style-type: none"> - Are traumatisme care nu sunt corespunzator explicate privind modul in care le-a dobandit; - Are traumatisme repetate; - Apare izolat; 	- Minimalizeaza sau neaga traumatismele sau plangerile batranului
	- Incearca sa convinga pe altii ca victima este dementa sau are tulburari mentale
	- Blameaza victima spunand ca este neglijenta, neindemanatica si dificila
	- Ameninta cu violenta impotriva victimei, familiei, prietenilor sau clinicianului
	- Isoleaza victima, bareaza contactele cu altii
	- Ameninta sau hartuieste victima
<ul style="list-style-type: none"> - Prezinta sugestii precum ca ii este frica; - Comunica codificat despre ceea ce s-a intamplat; 	- Urmareste victima
	- Este foarte atent ce face si spune victima
	- Actioneaza exagerat de grijuliu fata de victima in prezenta altora
<ul style="list-style-type: none"> - Ideatie sau tentative de suicid; - Istorie de consum de alcool si droguri; - Prezentare ca “pacient dificil”; 	- Ideatie sau tentative de suicid
	- Istorie de consum de alcool si droguri
	- Refuza sa permite intervievarea batranului
	- Vorbeste in numele victimei
<ul style="list-style-type: none"> - Prezinta plangeri, simptome nespecifice si cornice; - Dependent emotional si/sau financiar de abuziv; - Nu apare cand e programat la vizite medicale sau de altfel; - Intarzie in cautarea ajutorului medical necesar; 	- Spune ca victima este dementa, incapabila, bolnava psihic
	- Este dependent emotional si/sau financiar de victima
	- Anuleaza programari facute de victima la medic si refuza sa furnizeze transport
	- Duce victima la alti doctori, spitale pentru a ascunde abuzul
	- Refuza sa cumpere medicamente si alte materiale medicale sau echipamente de ajutor
<ul style="list-style-type: none"> - Prezinta depresie medie sau severa; 	- Indreapta familia impotriva victimei
	- Vorbeste despre victima ca si cum nu ar fi acolo
<ul style="list-style-type: none"> - Prezinta semne de stress si trauma; 	- Toate sau unele de mai sus

Consecintele abuzului

- consecinte fizice
- consecintele comportamentale
- consecintele sociale:
- consecinte psihologice
- Ideatie suidicara si tentative de suicid

De ce este batranul reticent sa divulge abuzul

Exista mai multe motive pentru a explica reticenta batranului abuzat (Brandl, 2004):

- unii batrani se simt rusinati sau jenati de ce li se intampla;
- frica ca blamul va cadea asupra familiei lui;
- credinta ca oricum nu va putea sa scape de persoana abuziva;
- frica de razbunare si pedeapsa sau frica de a trebui sa paraseasca caminul/locuinta;
- loialitatea fata de familia in care a avut loc abuzul;
- frica de a ramane singur si neajutorat;
- relatie emotionala/privilegiata cu abuzivul;
- sentiment de lipsa de speranta si fatalism;
- stima de sine scazuta, credinta ca merita abuzul;
- nu este constient de resursele de ajutor din comunitatea in care traieste;
- deficiente cognitive severe, cu incapacitate de a verbaliza coerent abuzul;
- diferente culturale sau bariere in comunicare.

In ce situatii se poate intalni un batran abuzat

- se prezinta singur;
- este adus de un membru de familie;
- este adus de cunoscuti;
- este adus de un asistent social, sora medicala, ingrijitor personal;
- este adus de Politie;
- profesionistul se deplaseaza la domiciliul batranului in conditiile unei interventii cu echipa mobila de criza;
- profesionistul este invitat de Politie sa se alatura unei echipe de interventie care se deplaseaza la un batran ce solicita ajutorul pentru abuz;
- profesionistul vede batranul in Serviciul de urgenta unde este chemat de personalul din acest serviciu pentru evaluare si interventie;
- profesionistul ia contact cu batranul abuzat in cadrul colaborarii cu serviciile de ingrijire medicala primara precum medicul de familie;
- la telefon (de ex. liniei de criza).

Primul raspuns

- asigura batranul ca este intr-un loc sigur si ca nu este nici un pericol;
- fi calm, nu dramatiza situatia si foloseste un ton cald si egal;
- ofera comfort imediat precum camera linistita, hidratare, repaos;
- arata suport si consideratie fata de situatia in care se afla;
- asigura-l despre confidentialitate;
- evalueaza urgentele medicale si transporta batranul in serviciul de urgenta daca exista asemenea nevoi;
- nu lasa batranul singur si nici nu accepta pe altcineva in incapare cand il intrebi de abuz;
- nu exercita presiuni asupra batranului privitor la divulgarea detaliilor abuzului sau identitatea faptuitorului;

Interventia in cazul batranului abuzat

1. Comunicarea (I)

- Separa batranul de ingrijitorul/insotitorul sau (membrii de familie, ingrijitor, cunoscuti, etc.)
- Include mesaje care sa arate grija si respect pentru batrani in general;
- Apoi fi mai specific de ex. “...sunt ingrijorat de vanataile pe care le vad pe bratele Dvs.”;
- Fi empatic fata de sentimentele batranului “*Inteleg ca va este greu sa vorbiti despre aceasta...*”;
- Recunoaste ca poate fi greu pentru batran sa vorbeasca despre problemele lui;
- Asigura batranul despre confidentialitatea conversatiei;
- Nu exprima critici, judecati sau amenintati la adresa nimanui, de ex. “*este de neconceput ca cineva sa va faca asa ceva...*”;
- Abiliteaza si incurajeaza batranul sa vorbeasca in felul lui despre abuz si ce ajutor si-ar dori;
- Progreseaza in dialog trecand de la general la specific (cazul in speta);
- Formuleaza intrebarile si comentariile in acord cu educatia si cognitia batranului;
- Incearca sa diminuezi rusinea celui abuzat: “*Se intampla adesea ca oamenii sa nu primeasca ingrijirile pe care le merita...*”;

Interventia in cazul batranului abuzat

1. Comunicarea (II)

- Respecta dreptul batranului de a lua deciziile pe care le doreste si cand le doreste
- Fi gata sa ajuti batranul fata de nevoile pe care le prezinta;
- Fi constient ca o batrana se simte mai confortabil sa vorbeasca cu o femeie si un batran cu un barbat si ia masurile in consecinta;
- Permite batranului sa vorbeasca in pasul lui, nu-l grabi, doar asa va vorbi despre abuz;
- Arata-i ca crezi ceea ce spune, fi suportiv, discuta optiunile dar nu da sfaturi, evita sa blamezi;
- Evita sa exprimi dezgust, oroare sau manie ca raspuns la abuzul pe care l-a suferit;
- Determina daca a mai trait situatii de abuz si daca a folosit alte servicii de ajutor...care?
- Respecta valorile culturale si religioase ale batranului si felul cum ele influenteaza dinamica familiala;
- Fi atent la posibilele dificultati de auz, vorbire sau cognitive ale batranului;
- Ajuta batranul sa inteleaga ca nu trebuie sa accepte situatia abusiva si informeaza-l despre drepturile lui.

Interventia in cazul batranului abuzat

2. Screeningul

Instrumente de screening:

1. *Scala suspiciunii abuzului fata de batrani* (Elder Abuse Suspicion Index –EASI) dezvoltata de Yaffe si colab (2008);
2. *Scala rapida de screening al abuzului fata de batrani* (Brief Abuse Screening for the Elderly – BASE) dezvoltata de Reis si Nahmiash (1998);
3. *Scala de screening a abuzului ingrijitorului* (Caregiver Abuse Screen – CASE) a lui Reis si Nahmiash (1995);
4. *Scala de screening a lui Hwalek-Sengstock* (Hwalek-Sengstock Elder Abuse Screening Test – H-S/EAST)

Scala suspiciunii abuzului fata de batrani (Elder Abuse Suspicion Index –EASI)

Nota:

Intrebarile 1, 2, 3, 4 si 5 se pun subiectului

Intrebarea 6 se pune profesionistului

IN ULTIMELE 12 LUNI:

1) V-ati bazat pe cineva pentru a face urmatoarele: baie, imbracat, cumparaturi, gatit, mers la banca sau la alte institutii?	Da	Nu	Nu s-a intrebat
2) V-a impiedicat cineva de la a manca, imbraca, a lua medicamente, ochelari, aparat auditiv sau ingrijire medicala sau a fiti cu oamenii cu care doreati sa fiti impreuna?	Da	Nu	Nu s-a intrebat
3) Ati fost suparat din cauza ca cineva v-a vorbit in asa fel incat v-ati simtit rusinat sau amenintat?	Da	Nu	Nu s-a intrebat
4) A existat cineva care v-a fortat sa semnati hartii sau sa va foloseasca banii impotriva vointei Dumneavoastra?	Da	Nu	Nu s-a intrebat
5) V-a facut cineva sa va fie frica, v-a atins intr-un mod in care nu l-ati vrut sau v-a lovit?	Da	Nu	Nu s-a intrebat
6) Profesionistului: Abuzul batranului poate fi asociat cu constatari precum: prost contact vizual, contact interpersonal greoi, proasta nutritie, igiena personala deficitara, taieturi, echimozе, imbracaminte neglijenta si nepotrivita, probleme de medicatia prescrisa. Ati constatat vreunele din acestea in ultimele 12 luni?	Da	Nu	Nu sunt sigur

Scala de screening a lui Hwalek-Sengstock (*Hwalek-Sengstock Elder Abuse Screening Test – HSEAST*)

Instructiuni: Cititi intrebarile si furnizati raspuns la ele. Un raspuns de NU la intrebarile 1, 6, 12 si 14, un raspuns de “altcineva” la intrebarea 4 si un raspuns de DA la celelalte intrebari conduc in directia abuzului.

1. Aveti pe cineva care petrece timpul cu Dvs, va acompaniaza la cumparaturi sau la doctor?
2. Sunteti in situatia sa va ajute cineva?
3. Sunteti adesea trist si singur?
4. Cine ia deciziile despre viata Dvs, precum unde si cum trebuie sa traiti?
5. Va simtiti incomfortabil cu cineva din familia Dvs?
6. Puteti sa va luati medicamentele sau sa va deplasati singur?
7. Simtiti ca nimeni nu vrea sa va vada?
8. Cineva din familia Dvs abuzeaza de alcool?
9. Cineva din familia Dvs va face sa stati in pat sau va spune ca sunteti bolnav cand de fapt nu sunteti?
10. Va fortat cineva sa faceti lucruri pe care nu le-ati vrut?
11. V-a luat cineva lucruri sau bunuri fara sa va ceara permisiunea?
12. Aveti incredere in multi din familia Dvs?
13. V-a spus cineva ca faceti prea multe greutati?
14. Aveti destul spatiu personal acasa unde sa va tineti lucrurile si sa nu va deranjeze nimeni?
15. A incercat cineva apropiat sa va raneasca sau sa va loveasca recent?

Interventia in cazul batranului abuzat

3. Evaluarea (I)

- Va rog sa-mi spuneti despre conditiile in care traiti? Sunteti multumit de ele? Ati schimba ceva? Ce anume?
- Exista persoane la care apelati pentru a va face viata mai usoara? Va ajuta zilnic? Dupa ce orar? In ce consta acest ajutor? Aceasta persoana este ruda sau altcineva? Cum va revansati pentru serviciile/ingrijirea Dvs?
- Cum ati descrie calitatea ingrijirii pe care o primiti? Aveti ceva de reprosat acestei persoane?
- Ati vrea sa aveti alt ingrijitor? Descrieti motivele?
- Puteti sa-mi spuneti daca recent s-a intamplat ca cineva sa faca ceva impotriva vointei Dvs? Descrieti...
- Va e frica de cineva anume din casa Dvs? Elaborati...
- A incercat cineva apropiat Dvs sa va loveasca sau sa va raneasca? Descrieti...
- Este cineva apropiat de Dvs care are probleme de control al nervilor sau consuma prea mult alcool sau are probleme psihice? Cum se reflecta aceasta asupra Dvs?
- S-a intamplat ca cineva sa va atinga in locuri in care nu se cade sau sa va propuna lucruri indecente? De exemplu....
- S-a intamplat recent ca cineva apropiat sa strige la Dvs sau sa va vorbeasca urat, astfel incat v-ati simtit nefericit si stressat?

Interventia in cazul batranului abuzat

3. Evaluarea (II)

- S-a intamplat recent ca cineva sa va critice si sa va ameninte? Puteti sa-mi dati un exemplu?
- V-a spus cineva ca sunteti bolnav desi stiati ca nu e asa? Puteti sa-mi dati un exemplu?
- V-a pus cineva recent sa semnati hartii pe care nu le intelegeti? De exemplu...
- V-a pus cineva sa faceti lucruri pe care nu le-ati vrut? Ca de exemplu....
- Cineva v-a luat bani sau lucruri fara permisiune? De exemplu...
- Trebuie cineva sa va ajute in chestiunile financiare? Sunteti multumit de aceasta?....
- Este cineva care v-a impiedicat sa aveti ochelari, protezele sau aparatele ajutatoare de care aveti nevoie?
- Este cineva care sa va ajute sa mergeti la cumparaturi, la medicul de familie, la farmacie, la posta sau in alte locuri unde aveti nevoie? Aveti probleme cu acest fel de ajutor...
- Sunteti in majoritatea timpului singur? Descrieti...
- Aveti probleme cu gatitul, facutul curateniei in casa, igiena personala, intretinerea imbracamintii? Cum rezolvati aceste probleme...
- Cand ati vazut ultima oara un membru de familie si/sau un prieten/cunoscut?
- Aveti acces la telefon si puteti comunica cu cine vreti? Este cineva sau ceva care va impiedica?

4. Interventia in cazul batranului abuzat

Modelul cuprinde 4 pasi:

- asigurarea sigurantei subiectului (raspunsul imediat in criza);
- restaurarea sperantei, drepturilor, demnitatii si bunastarii batranului;
- informarea despre resursele existente pentru a-si pastra independenta si autonomia;
- formularea unui plan de siguranta.

Interventia in cazul batranului abuzat

1. Asigurarea sigurantei subiectului (I)

1. Asigura-te ca batranul este in siguranta, ca nu este in pericol de a fi abuzat fizic de agresor, nu este suicidar sau ca nu are probleme medicale ca si consecinta a abuzurilor curente si care necesita asistenta medicala imediata;
2. Daca subiectul este suicidar, declanseaza secventa de evaluare si interventie in functie de severitatea ideilor suicidare, a intentiei, planului de suicid si a accesului la mijloacele de suicid;
3. Daca exista probleme medicale, invita si insoteste batranul in serviciul de urgenta unde va fi evaluat medical si va primi ingrijirile necesare;
4. Ramai singur cu batranul in comunicare, nu accepta ca alte persoane sa fie de fata, dedramatizeaza situatia daca exista insotitori care se manifesta emotional; aminteste-ti ca victima este clientul tau si nu intreaga familie;
5. Asigura-te de capacitatea auditiva si cea cognitiva a subiectului pentru a comunica clar si a nu exista confuzii;

Interventia in cazul batranului abuzat

1. Asigurarea sigurantei subiectului (II)

6. Exploreaza cu tact consecintele emotionale ale abuzului si furnizeaza raspuns rapid la acestea;
7. Re-autorizeaza si re-imputerniceste subiectul: asigura-l ca ceea ce s-a intamplat nu este vina lui, el nu merita sa fie abuzat, ca orice forma de abuz este inacceptabila in societate, ca el nu trebuie sa mai tolereze abuzul, ca el are dreptul sa-si controleze viata lui si nu persoana care-l ingrijeste;
8. Nu presa subiectul sa-ti furnizeze amanunte pe care nu le vrea facute publice, nu-l provoca, exista riscul sa nu mai continue sa vorbeasca;
9. Asigura-l de confidentialitatea conversatiei si a datelor dezvaluite;
10. Vorbeste de mandatul tau de a impartasi datele cu personalul din reseaua de ingrijire a batranilor abuzati, pe baza carora va fi plasat in cea mai buna pozitie de ingrijire si siguranta, conform contextului in care se afla;

Interventia in cazul batranului abuzat

1. Asigurarea sigurantei subiectului (III)

11. Intreaba-l daca vrea sa comunice cu cineva anume si ofera-i mijloacele necesare pentru aceasta (de ex. telefon);
12. Intreaba-l daca are nevoie de adapost temporar; batranul nu trebuie nici incurajat nici descurajat sa ramana in relatie cu abuzivul; permite subiectului sa ia deciziile pe care le considera adecvate; constituie-te in partenerul batranului cand ia decizii si nu in sfatuitorul sau mentorul lui;
13. Intreaba-l daca are nevoie de asistenta juridica pentru a se proteja si trai in siguranta;
14. Exploreaza alte optiunile personale disponibile;
15. Oferă informatii despre serviciul de criza si modul cum se poate contacta;
16. Documenteaza cat de repede despre raspunsul oferit batranului.

Interventia in cazul batranului abuzat

2. Restaurarea sperantei, drepturilor, demintatii si bunastarii

Profesionistul afirma cu tarie ca:

- abuzul se poate petrece la orice varsta si el/ea nu trebuie sa aiba sentimente de jena, rusine, vinovatie;
- el/ea are dreptul sa traiasca in demnitate si fara frica, intr-o ambianta sigura, sanatoasa si sa aiba relatii adecvate cu cei din jur;
- nu este singur, multi alti oameni au fost abuzati dar au putut sa rezolve aceasta problema si sa redobandeasca controlul propriei vietii si sa ia deciziile pe care le-au dorit;
- abuzul pe care l-a suferit nu inseamna ca este slab sau incapabil;
- sa-si reaminteasca de cate ori a avut alegeri si decizii valoroase in trecut si sa se increada in capacitatea lui de a depasi greutati;
- focalizeaza discutia pe capacitati si competente si nu pe deficiente si esecuri;
- subiectul ca este pe deplin indrituit sa fie considerat competent si capabil sa ia deciziile pe care le doreste;
- nimanui nu-i este permis sa ia decizii in numele lui fara autorizarea lui;
- asigura-l ca are dreptul sa hotarasca care este raspunsul la abuzul care l-a trait, de ex. sa nu intreprinda nimic, sa se reintoarca in relatia anterioara, sa caute un alt loc de ingrijire, sa se protejeze prin utilizarea drepturilor legale, etc;

Interventia in cazul batranului abuzat

Informarea si indrumarea spre resursele existente

1. Se informeaza asupra existentei agentilor, institutiilor si organizatiilor din comunitate care pot oferi ajutor specific;
2. Se face legatura cu cele care sunt alese ca adecvate pentru situatia de fata.

Interventia in cazul batranului abuzat

Formulara unui plan de siguranta/urgenta

Are ca scop asigurarea si sporirea sigurantei persoanei abuzate si/sau in pericol de a fi abuzata

Planului de siguranta cuprinde mai multe tipuri de strategii:

- strategii de preventie a abuzului (relatiile cu persoana abuziva, timpul de contact dintre ei, modificarea raportului dintre ei, modalitati de comunicare si evitare a confruntarii, locuri unde poate sa se mute);
- strategii de protectie (stabilirea unei rute de scapare, ruperea contactului cu abuzivul, locuri unde se poate refugia);
- strategii de notificare (persoanele si serviciile pe care le va apela pentru a notifica abuzul si l-a reclama);
- strategii de suport specific (persoanele sau serviciile pe care le va apela pentru ajutor specific, precum serviciul de criza, medicul de familie, serviciul de urgenta, servicii de consiliere pentru batrani, grupuri de auto-ajutor pentru batrani, ONG-uri dedicate persoanelor invarsta);
- strategii pentru suport emotional (muzica, relaxare, exercitii fizice, hobiuri, prieteni, activitati comunitare recreative, activitati spirituale/religioase).

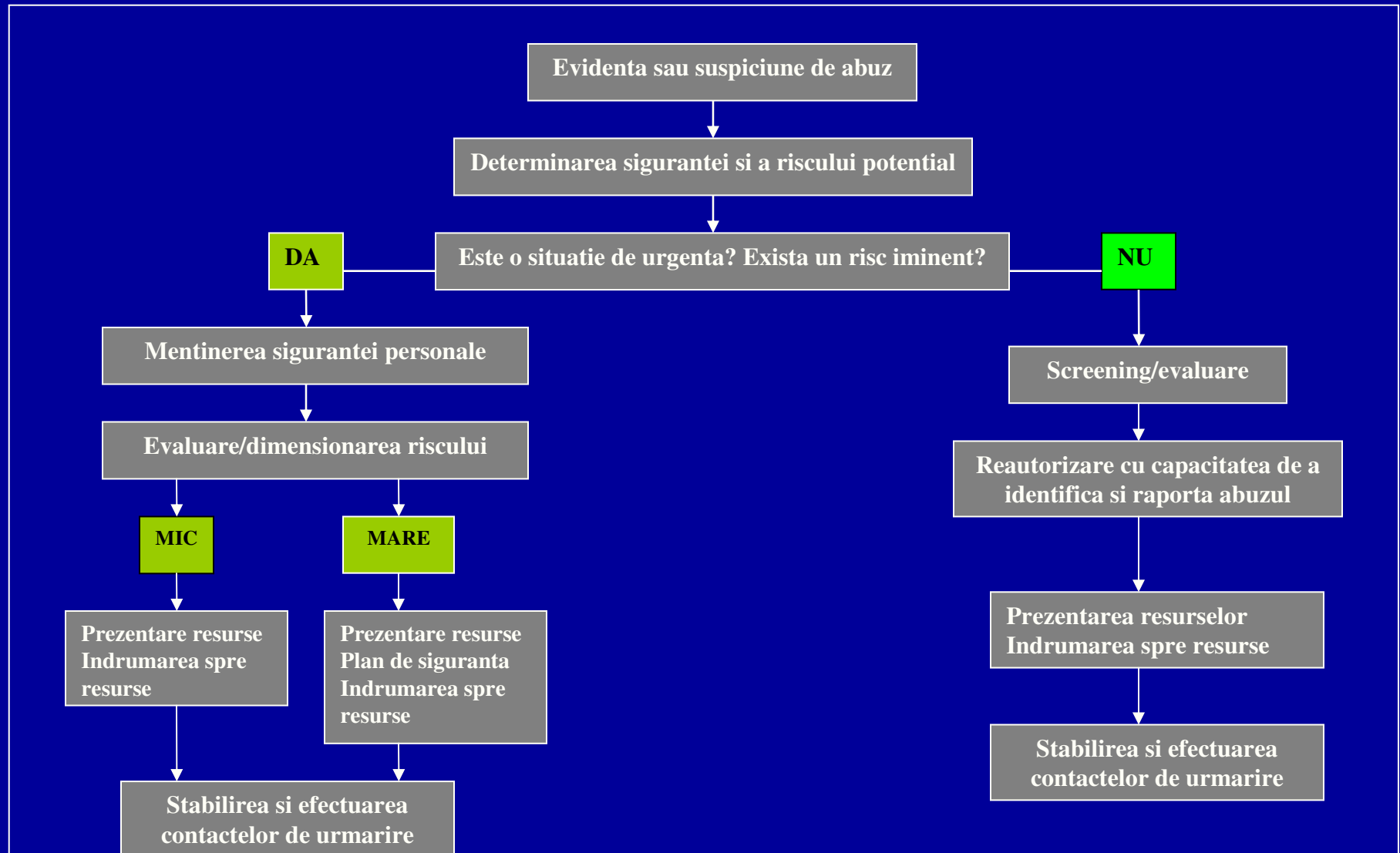
Cum arata un plan de siguranta simplu

- daca te agreseaza cineva incearca sa rupi contactul cu acesta si sa te pui la adapost;
- nu continua discutii aprinse sau confruntari cu o astfel de persoana;
- spune cuiva in care te increzi ce ti s-a intamplat; acesta poate fi un membru de familie, un prieten, un cunoscut, un asistent social, doctor sau oricine altcineva in care ai incredere;
- foloseste lista cu persoane si servicii pentru a telefona pentru ajutor si indrumare;
- daca nu ai o asemenea lista cauta pe internet;
- telefoneaza sau du-te in persoana la serviciul de criza si solicita ajutor;
- telefoneaza la serviciul 211 sau la Politie pentru a te pune la adapost de abuz si reclama ceea ce ti s-a intamplat;
- mergi la serviciul de urgenta de la spital pentru consecintele abuzului;

Cum arata un plan de siguranta simplu

- fa din timp o lista cu persoane si servicii la care sa apelezi in caz de nevoie;
- fa din timp un dosar cu copii ale documentelor importante si dubluri de chei si da-le spre pastrare unei persoane de incredere;
- alcatuieste din timp un “plan de scapare” care cuprinde locurile unde te vei duce daca esti abuzat si nu mai poti sa stai impreuna cu acesta, pune intr-o geanta sau valiza lucrurile importante pe care vrei sa le iei cu tine ca sa poti avea acces repede la ele (acte de identitate, o suma de bani, cheile pe care vrei sa le pastrezi pentru acces, documente importante precum certificate de nastere, documente bancare, etc. medicamente, ochelari, haine si obiecte personale, o lista cu telefoanele si adresele persoanelor si serviciilor de care ai nevoie, lucruri cu valoare sentimentala precum fotografii, scrisori, bijuterii);

Algoritmul activitatilor de evaluare si interventie

Contactele de urmarire

Contactele de urmarire au ca scop *evaluarea*:

- situatiei existente a subiectului (scurta evaluare a riscului imediat al subiectului (de ex. ideatia suicidara),
- situatiei emotionale a subiectului,
- functionarii lui,
- capacitatii de coping, a capacitatii de a lua decizii corecte,
- reintarirea mesajelor de suport comunicate in timpul interventiei,
- asigurarea ca subiectul este in siguranta,
- realizarea obiectivelor stabilite cu prilejul contactului anterior,
- exprimarea disponibilitatii de a continua suportul oferit.

Documentarea

- Se desfășoară de-a lungul întregii activități cu bătrânul,
- Evidențiază activitățile întreprinse,
- Se decontează activitatea profesionistului,
- Se corelează activitatea depusă cu deznădămintul cazului,
- Se asigură responsabilitatea etică și juridică a profesionistului.

Protejarea Drepturilor Oamenilor in varsta

10 motive pentru a actiona

1. Numarul batranilor creste intr-un mod fara precedent.
2. Nu exista un mod de protectie a batranilor care sa tina seaman de drepturile omului;
3. Exista un decalaj intre protectia actuala a batranilor si standardele referitor la drepturile omului;
4. Oamenii in varsta sunt in mod curent ignorati din cadrul drepturilor omului;
5. Discriminarea pe baza de varsta si ageismul sunt tolerate de societate;
6. Batranii sunt vulnerabili la abuz, deprivare si excludere;
7. Batranii sunt tratati cu caritate in loc sa fie luati ca subiect de drepturi ale omului;
8. Protectia nationala a batranilor este inconsistenta;
9. De respectul fata de batrani ar beneficia intreaga societate;
10. Batranii constituie un grup cu o forta sociala in crestere..

Discutie interactiva

Despre abuzul batranului in Romania:

- Reticenta batranilor de a dezvalui abuzul
- Probleme de contact cu batranul abuzat
- Locuri unde se pot adresa batranii abuzati
- Detectia abuzului
- Moduri de interventie
- Resursele comunitatii
- Rolul actorilor sociali